

XI. Yüzyıl Mûsikî Nazariyesi

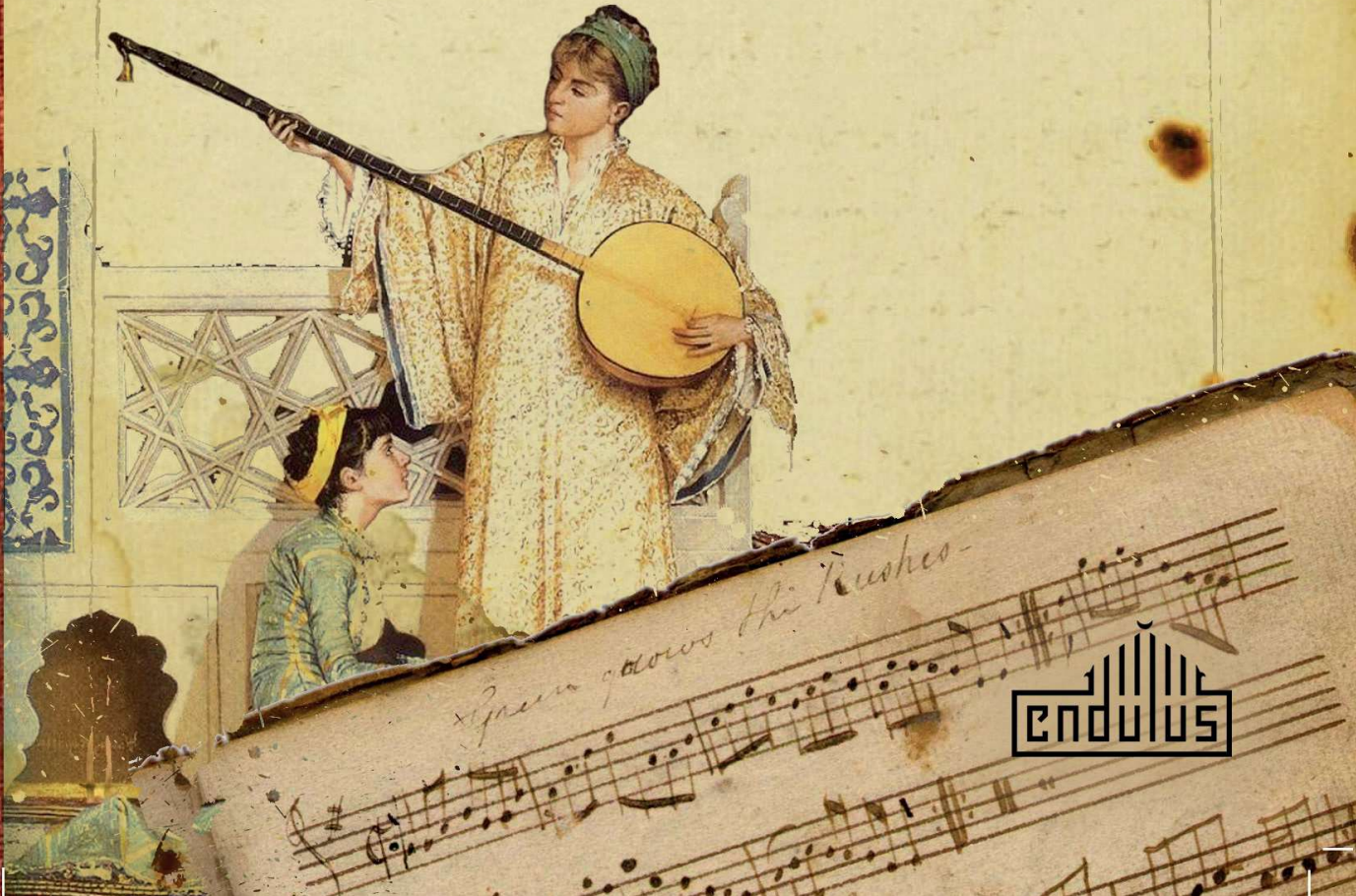
Mehmet ÖNCEL

XI. Yüzyıl Mûsikî Nazariyesi

İbn Zeyle'nin el-Kâfî fi'l-mûsîkâ'sı

Mehmet ÖNCEL

XI. Yüzyıl Mûsikî Nazariyesi

İbn Zeyle'nin el-Kâfi fi'l-mûsikâ'sı

Mehmet ÖNCEL

İbn Sînâ'nın gözde öğrencilerinden İbn Zeyle, hocasının birikiminden istifade ederek *el-Kâfi fi'l-mûsikâ* adlı İslam mûsikî nazariyesine dair kitabı telif etmiştir. Kindî, Fârâbî ve İbn Sînâ'nın görüşlerini eleştirel bir tarzda ele alan İbn Zeyle, aynı zamanda eksik veya hatalı gördüğü konuları ayrıntılı bir şekilde açıklamıştır. Özellikle aralık ve perdelerin isimlendirilmesi hususunda geleneğin aksine ebced harfleri yerine sayıları kullanması, îkâ' hususunda benimsediği yöntem ve önerdiği açıklayıcı bilgiler dönemin mûsikî düşüncesi adına hem kıymetli hem de yenilikçidir. Zikri geçen sebeplere istinaden XI. yüzyılda mûsikî tasavvurunun daha da anlaşılması adına bu çalışma kaleme alınmıştır. Kitapta İbn Zeyle'nin mûsikîye dair görüşleri mukayeseli olarak incelenmiş, Arapça nüshasının neşri ve tercümesine yer verilmiştir.

Mûsikî Nazariyesi

-1-

XI. Yüzyıl
Mûsikî Nazariyesi
İbn Zeyle'nin el-Kâfî fi'l-mûsîkâ'sı

Mehmet Öncel

Kitap Adı:	XI. Yüzyıl Mûsikî Nazariyesi <i>İbn Zeyle'nin el-Kâfi fi'l-mûsikâ'sı</i>
Yazar:	Mehmet Öncel
Genel Yayın Yönetmeni:	Miraç GÜNDÜZ
Dizgi & Mizanpaj:	Endülüs - Duran
Kapak:	Endülüs - Ozan
ISBN:	978-605-2105-40-5
Baskı & Cilt:	Step Ajans Matbaa Ltd. Şti. Göztepe Mah. Bosna Cad. No: 11 Bağcılar / İstanbul Tel: 0212 446 88 46 Sertifika No:12266

ENDÜLÜS YAYINLARI

Adres: İstoç 17. yol Sokak 16. Ada No: 97/99
Bağcılar/İstanbul

İletişim: +90 212 659 30 03
+90 533 427 94 98
+90 506 101 88 34

E-Posta: endulusyayinlari@gmail.com
savastali.st@gmail.com

İSTANBUL 2018

Bu eserin tüm yayın hakları Endülüs Yayınları'na aittir. Eleştirel makale ve dergilerde yapılacak kısa alıntılar dışında , bu kitabın bir kısmı veya tamamı, yayıncının izni olmadan yayınlanamaz.

Mehmet Öncel

Mehmet Öncel 1980 Şanlıurfa doğumludur. İlk, orta ve lise eğitimini Urfa'da tamamlamıştır. Lisans eğitimini Marmara Üniversitesi Bilgisayar ve Kontrol Öğretmenliği bölümünde 2007, *Rauf Yektâ Bey'in Âti, Yeni Mecmûa, Resimli Kitap ve Şebbâl Adlı Mecmûalarda Mûsikî ile İlgili Makalelerinin İncelenmesi* tezi ile yüksek lisansını 2010, *Hasan b. Ahmed b. Ali el-Kâtib'in Kemâlû Edebi'l-Gmâ Adlı Eseri* adlı doktora tezini 2017 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Türk Din Musikisi bölümünde tamamlamıştır. 2014-2015 yılları arasında 15 ay Ürdün'de Arapça eğitimi almıştır. Aynı zamanda İSAR Vakfı'nda Arapça ve İngilizce başta olmak üzere İslami ilimler ve sosyal bilimlere dair 4 yıllık eğitimini başarıyla tamamlamıştır. Lisans eğitimi süresince İstanbul Belediye Konservatuvarında İsmail Hakkı Özkan gibi önemli nazariyatçı hocalardan dersler aldı. Halil Karaduman, Birsen Çakmut (Gecikli), Elif Ahıs, Metin Özden, Engin Baykal (kudüm), Serdar Bişiren (bendir), Mustafa Sağyaşar, Mehmet Kemiksiz, Necati Çelik (ud), Enver Mete Aslan (ud) gibi üstatlarla meşk etti. Yurt içi ve yurt dışında pek çok konserde hanende ve sazende olarak yer almıştır. Şu an İbn Haldun Üniversitesi İslami ilimler Fakültesi Türk Din Musikisi bölümünde Dr. Öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. İyi derecede Arapça ve İngilizce bilmektedir. Çalışmalarını XI.-XIV. yüzyıl mûsikî eserlerine yoğunlaştırmaktadır. Evli ve Zeynep Mercan adında bir kızı vardır.

— İÇİNDEKİLER —

1. GİRİŞ

1.1 ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI.....	02
Araştırmanın Yöntemi ve İlgili Literatür	05
1.2. İBN ZEYLE'NİN YAŞADIĞI DÖNEMDE ISFAHÂN	20
1.2.1. Giriş	20
1.2.2. Coğrafi ve Fiziki Yapısı	20
1.2.3. Etnik ve Dinî Yapısı	23
1.2.4. Ekonomik Yapısı	24
1.2.5. Siyasî Tarih	26
1.2.6. Kültürel ve İlmî Hayat	30
1.3. İBN ZEYLE VE EL-KÂFÎ Fİ'L-MÛSİKÂ HAKKINDA	45
1.3.1. Hayatı ve Eserleri	45
1.3.2. Nüsha Tavsifi	46

2. EL-KÂFÎ Fİ'L-MÛSİKÂ'DA MÛSİKÎ NAZARİYATI

2.1. Sesin Oluşumu ve Duyulması:.....	52
2.2. Sesin Tizliği ve Pestliği	58
2.3. Nağme:	60
2.4. Aralık:	63
2.4.1 Aralık Çeşitleri	67
2.4.1.1. Küçük Ölçekli Aralıklar:	67
2.4.1.1.1. Tanini:	68
2.4.1.1.2. Bakiye/Yarım Tanini:	69
2.4.1.1.3. İrhâ:	70
2.4.2. Orta Ölçekli Aralıklar:	70
2.4.2.1. Ellezî bi'l-hamse (الذي بالخمسة):	70
2.4.2.2. Ellezî bi'l-erba'a (الذي بالأربعة):	72
2.4.3. Büyük Ölçekli Aralıklar:	73
2.4.3.1. Ellezî bi'l-Küll (الذي بالكل):	74
2.4.3.2. Ellezî bi'l-Küll ve'l-hamse: (الذي بالكل والخمسة):	75
2.4.3.3. Ellezî bi'l-Küll ve'l-Merrateyn (الذي بالكل والمرتين):	75
2.4.2. Aralıkların uyumu	77
2.4.2.1. Uyumlu aralıklar:	78
2.4.2.2. Uyumsuz aralıklar:	78
2.4.4. Aralıklarda Dört İşlem	79
2.4.4.1. Aralıkların Toplanması ve Çıkarılması	79
2.4.4.2. Aralıkların Katlanması ve Bölünmesi	81
2.5. Cins ve Çeşitleri:	84
2.6. Cem' ve Çeşitleri	90
2.7. İntikâl (Geçiş/Seyir) ve Çeşitleri:	94
2.8. Mûsikî ve Lahin:	104
2.8.1. Lahinlerde kullanılan bazı terimler:	108
2.9. İkâ'	110
2.9.1. İkâ' Çeşitleri:	113
2.9.1.1. Bir ve İki Zamanlı Usûller:	114
2.9.1.2. Üç Zamanlı Usûller:	115

Hafifü's-sakîl-i sâni:	115
2.9.1.3. Dört Zamanlı Usûller:	119
Hezec:	119
Hafifü's-sakîl:	123
2.9.1.4. Beş Zamanlı Usûller:	125
Hafifü'r-remel: fû'r-remel	125
2.9.1.5. Altı Zamanlı Usûller:	128
2.9.1.6. Yedi Zamanlı Usûller:	133
2.9.1.7. Sekiz Zamanlı Usûller	136
2.9.2. İkâ'da Kullanılan Bazı Terimler	139
2.10 Çalgılar	140
2.10.1. Telli Çalgılar:	140
2.10.1.1. Ud	140
2.10.1.2. Tanbur	146
2.10.1.3. Şahrud	147
2.10.1.4. Rebab	148
2.10.1.5. Anka	148
2.10.2. Üflemeli Çalgılar	149
2.10.2.1. Nây	149
2.10.2.2. Sürnay	150
2.10.2.3. Yerâ'a	150
2.10.2.4. Arganon (الأرغانن):	151
2.10.3. Vurmalı Çalgılar	152
2.10.3.1. Sanc	152
2.10.3.2. Tabl/Davul	152
2.10.3.3. Def	153
2.10.3.4. Cülcül	153
SONUÇ	155
TERİMLER SÖZLÜĞÜ	293
KAYNAKÇA	301
DİZİN	315

EL-KÂFÎ FÎ'L-MÛSÎKÂ

كتاب الكافي في الموسيقى

Müziğin Tarifi	164 165	تعريف الموسيقى
Sesin oluşumu ve Sebepleri	166 167	حدوث الصوت و أسبابه
Sesin İnsan Nefsinde Etkisi	170 171	تأثير الصوت فيا لنفس
Uyumlu ve Uyumsuz Nağmeler	174 175	المتفق و المتنافر من النغم
Aralık Çeşitleri:	184 185	أنواع الأبعاد
Cins ve Çeşitleri	188 189	الجنس و أنواعه
Aralıkları Toplama ve Ayırma	196 197	جمع الأبعاد و تفريقها
Cem'	208 209	الجمع
İntikal/Geçiş	216 217	الانتقال
İkâ	222 223	الإيقاع
İkâ Çeşitleri	230 231	أنواع الإيقاعات
Lahinlerin Telifi	256 257	تأليف اللحن
Lahin Çeşitleri	266 267	أنواع الألحان
Müzik aletleri	278 279	الآلات الموسيقية
Udun Akort Edilmesi	282 283	تسوية العود
Ney	290 291	الناي